

Fra finans til hjelpearbeid

Tekst: Ida Jaarvik Hetland

Det var som et dyrehus, sa de. I hjemmet fant de fire små barn under 12 år. Alene. Hvor er foreldrene deres, spurte de. Ingen av barna hadde utviklet et normalt språk. De hadde sjelden blitt snakket til.

Moren bodde for det meste i Guatemala City, to timer unna. Hun var prostituert. Barna var fysisk misbrukt av faren. Og mat og skitt lå om hverandre på gulvet rundt dem... Lille Jessica var et av disse barna som sosialtjenesten i Guatemala tilfeldigvis avla et besøk i august 2009. Den gang var hun bare ni år, svært underernært og i meget dårlig tilstand. Som liten hadde Jessica brukket foten, så hun kunne verken gå eller snakke når de fant henne sammen med søskena hennes.

Historien deres er grusom. Jeg trodde nesten ikke mine egne ører og ville helst bare gråte når jeg ble fortalt deres bakgrunn. Men ikke overraskende, kanskje, så er ikke Jessicas historie unik av den grunn. I Guatemala, som i mange andre land hvor fattigdommen rå, finner vi utallige slike skjebner. Og det er like hjerteskjærende å høre deres individuelle historier hver gang.

Fra Norge til England
Halvannet år er gått, og Jessica går det nå etter for holdene bra med. Jeg har nemlig vært i Guatemala fire ganger og vil gjerne dele min historie med dere – for det er ikke nødvendigvis langt mellom finansstudier i England og hjelpearbeid i Guatemala.

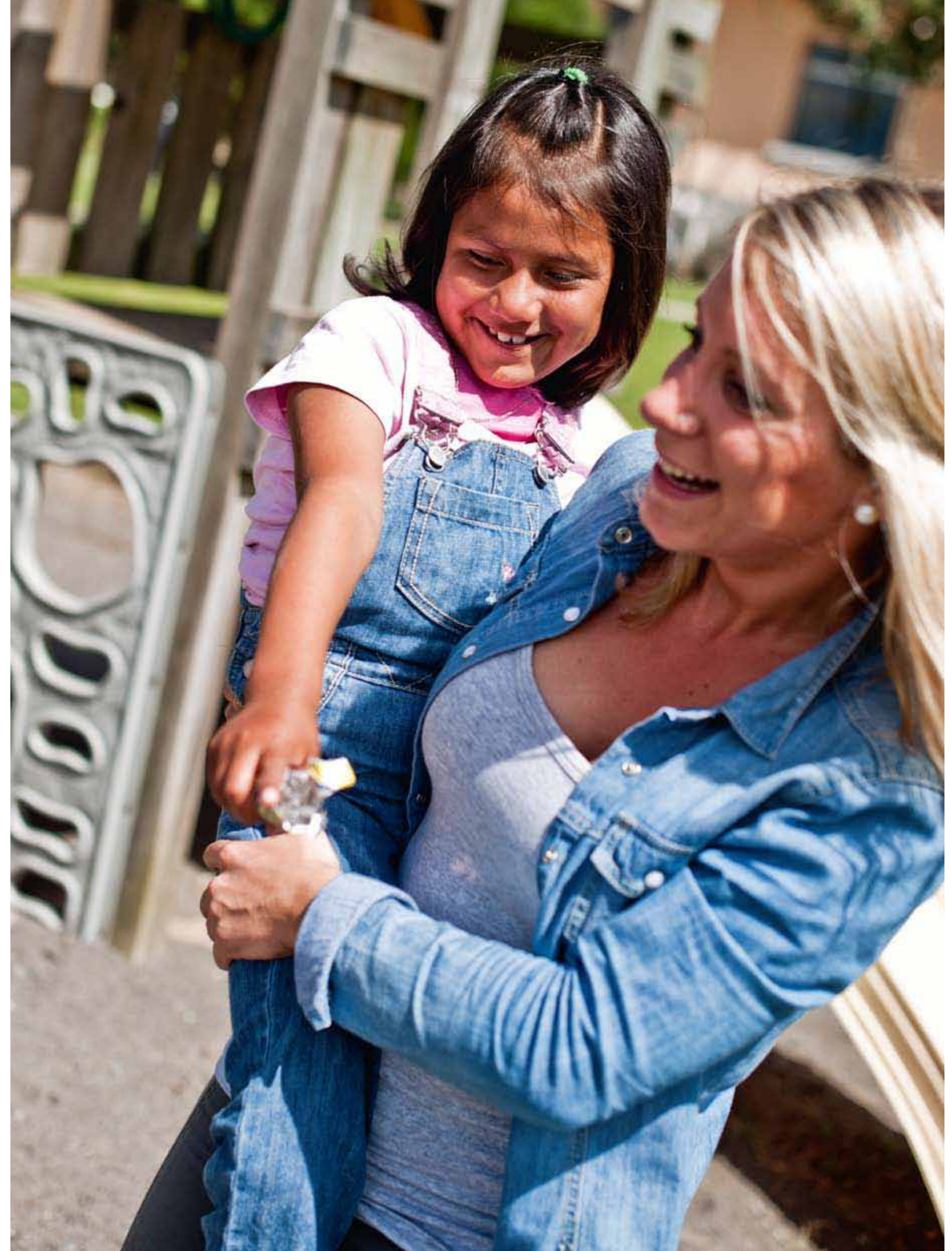
Da jeg begynte på videregående, var det ingen tvil om hva jeg skulle bli. Advokat, det var det. Samtidig droppet jeg engelsk som valgfag fordi

jeg tenkte det ville være bedre å reise ut for å lære språk enn å sitte på en skolebenk hjemme i Norge. Kombinasjonen advokat/norske lover/utland fungerte naturligvis ikke så bra, så valget falt omsider på økonomistudier i England etter inspirasjon fra flere fantastiske lærere på skolen. Høsten 2006 satte jeg meg på flyet over dammen.

Guatemala: kontrastenes land

Under «orientation week» ble jeg kjent med Luis, som er fra Guatemala. Vi hadde hørt hans mange historier om dette ellers ukjente landet, så sommeren 2007 var vi en gjeng som bestemte oss for å besøke ham. Min første tur utenfor Europas grenser. Vi visste jo på mange måter at Luis måtte være det man kaller «rik» for å kunne studere i England ettersom de ikke har noe i nærheten av Lånekassen. Men vi ble mer enn overrasket over hvilken rikdom som møtte oss: et palass av et hus med oversikt over hele Guatemala City, syv bad og innendørs basketballbane og svømmebasseng. Her tok de i tillegg med seg bodyguarder på byen.

Til tross for den overdådige rikdommen vi omga oss med, var fattigdommen rundt oss enda mer overveldende. Det første som slo meg, var at jeg ønsket å bli kjent med den «andre siden» av landet, de som utgjorde majoriteten. Den fargerike og spennende mayakulturen på bygda var noe som

interesserte meg – mer enn de fasjonable utestedene og amerikanske kjøpesentrene i hovedstaden. Det var ingen tvil – jeg måtte tilbake.

Tiden i England gikk fort, altfor fort. Med semestre på knappe 10 uker fikk man så vidt sukket for seg før neste ferie (les: eksamenslesing) sto for dør. I mellomtiden balanserte jeg mellom intensiv lesing, «KPer», medlemmer og ANSA-arrangementer – og et par turer frem og tilbake til moderlandet for å se mine små babysøstre som knapt hadde sett dagens lys før storesøstren vendte nesa mot England.

Når jeg blir stor ...

Jeg var ikke mange årene da jeg første gang sa jeg skulle «starte et barnehjem når jeg blir stor» – så under den travleste eksamenstiden i januar 2009 bestilte jeg den billigste billetten jeg fant fra London til Guatemala. Jeg ville ta spansktime og jobbe som frivillig – kanskje et skritt i retning barndomsdrømmen? På grunn av den politiske situasjonen i Guatemala var det ikke trygt for Luis, som sønn av eier av Guatemalas største avis, Prensa Libre å dra tilbake – så denne gang måtte jeg klare meg på egenhånd.

Jeg satt mange og lange netter og googlet spanskskoler, steder å bo og steder å jobbe. Jeg kom over flere organisasjoner som drev med «utveksling» og «alt-i-ett-pakke» – men det iriterte meg hvor mye man faktisk måtte betale disse organisasjonene for dette. Jeg visste jo at det verken kom skolen eller barnehjemmene til gode!

Det ville være den første sommeren jeg ikke jobbet siden jeg var 15, så for meg måtte kostnadene ned så langt det gikk. Alt jeg hadde å leve for, var feriepenge og tilgode-skatt fra fjoråret. Men reise, det skulle jeg. Og jeg måtte derfor ta en sjanse – og forhåndsbooket kun fire uker med spanskkurs og overlot skolen til å finne plass for meg å bo og jobbe. Jeg har planlagt nok i hverdagen min om det ikke er på tide å ta litt sjanser også her i livet, tenkte jeg, og droppet kappe, hatt og graduation ceremony for en «ferie» på bygda i Guatemala.

En uforglemmelig sommer

Under det tre uker lange oppholdet mitt sommeren 2007 var vi innom byen Antigua knappe to dager – og jeg forelsket meg helt. Valget av bosted var derfor enkelt da jeg skulle tilbake sommeren 2009. Jeg husker enda den meldingen jeg sendte hjem til familien den dagen jeg ankom Antigua etter å ha «sjekket inn» hos spanskskolen og vertsfamilien min. Jeg var helt overveldet! Jeg følte meg hjemme fra det øyeblikket Caty og Lety fra Don Pedro de Alvarado Spanish School klemte meg og ønsket meg velkommen. Kanskje var det fordi jeg reiste alene som jente, men jeg ble virkelig tatt under vingene deres fra dag en av, og det føltes fantastisk.

Men som med alle nye og morsomme opplevelser her i livet så gikk også tiden denne gang så altfor fort. Jeg bodde hos en helt herlig vertsfamilie; de snakket ingenting engelsk overhodet, så spansk min kom seg temmelig kjapt med privatleksjoner daglig i tillegg. Hver morgen jobbet jeg som assistent i en førskole og studerte om ettermiddagene. Jeg følte virkelig

jeg ble kjent med den guatemalske kulturen gjennom mine to måneder her – jeg fikk kjenne på «hverdagen».

Jeg ble så fascinert og engasjert av å være rundt alle disse menneskene at da jeg kom hjem til Norge august 2009, var det rett på nett for å søke etter nye billetter. Men denne gang ønsket jeg å ta steget enda et hakk videre – nemlig ikke bare jobbe for å «mette min egen samvittighet», men faktisk gjøre en innsats som kunne ha mer langsiktige virkninger for andre utenom meg selv.

Mange bekker små

Jeg begynte tilfeldigvis på master i økonomi ved Universitetet i Stavanger, men studiene ble gjort mer fra flysetet enn hjemme på pulten den høsten. Jeg fikk være med en familie som drev barnehjem i Thailand, på grensen til Burma, og dette ga meg enda flere ideer for videre arbeid i Guatemala. Da desember og Guatemala-tur nærmet seg, dro jeg til lokalbanken og ba om å få åpnet en konto øremerket «veldig». «Hvor mye satser du på å få inn?» spurte banken nysgjerrig. «Maks 2000», svarte jeg. Venner og familie gir en 50-lapp hver – det rekker jo langt i det som er Mellom-Amerikas billigste land å leve i, det, tenkte jeg. Men så feil kan man ta.

2000 kroner ble til 5000 bare det første døgnet – og på tre uker var det kommet inn over 70 000 kroner. Jeg hadde ikke forventet slik respons overhodet. Givergleden var enorm. potensialet stort – mye større enn jeg i det hele tatt hadde turt å drømme om.

Umettet behov

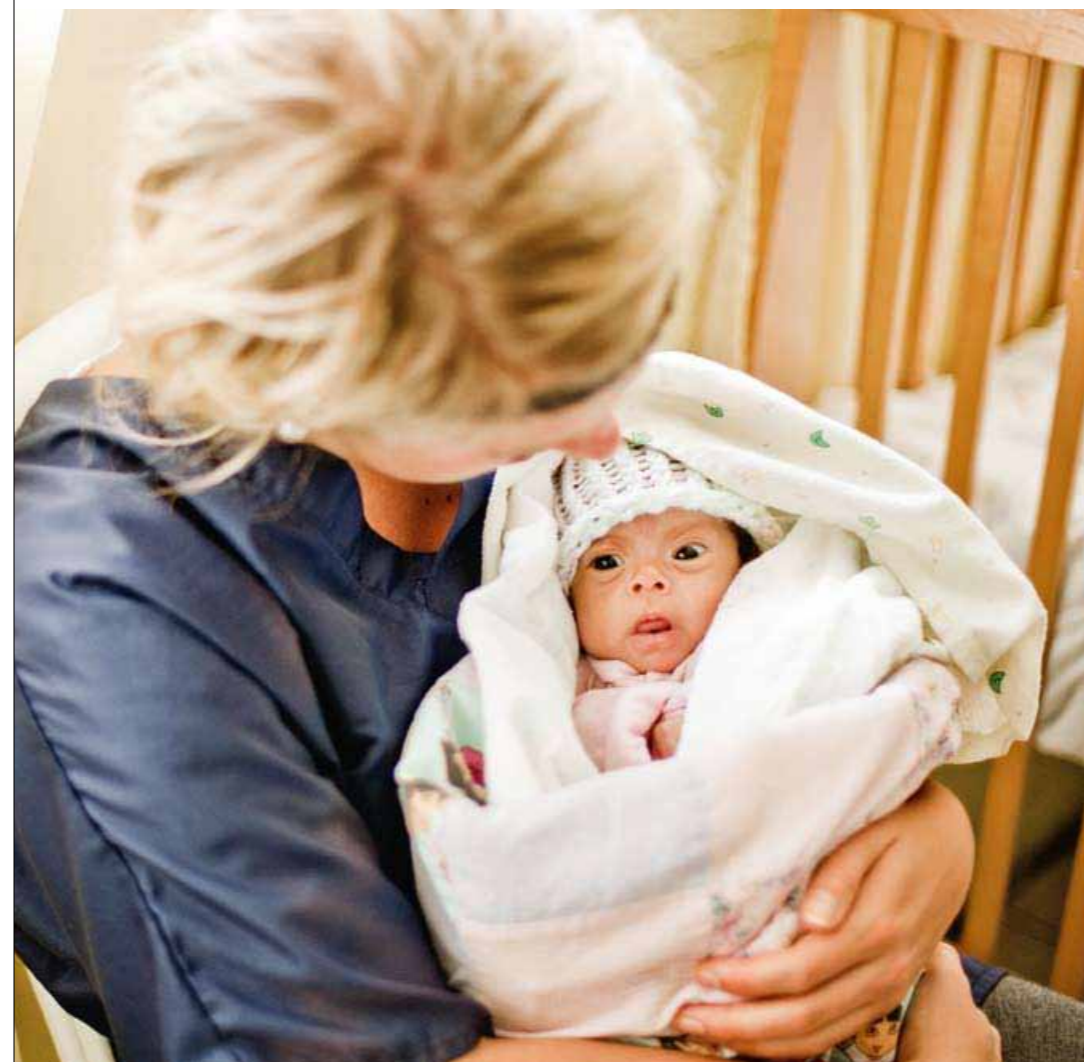
Jeg kjørte rundt til kjente og ukjente og samlet inn sekker med barneklær, leker og babyutstyr. Det var så vidt flyselskapet ga meg lov til å ta med så mye ekstrabagasje på flyet – men det var nok vanskelig å si nei når jeg fortalte hvor det skulle. Guatemala er et av de landene i verden hvor den ujevne inntektsfordelingen mellom fattig og rik er størst; de rikeste 10% eier over 50% av landets rikdom. «Middelklassen» er med andre ord tilnærmet ikke-eksisterende – og politisk makt er utelukkende hos eliten.

Kronisk underernæring er et spesielt utbredt problem i Guatemala, og det er det landet i Latin-America som har den høyeste andel kronisk underernærte barn – og fjerde høyest i verden, i følge unicef. Selv tilbrakte jeg de tre ukene på en klinikk for underernærte babyer. Det var sterkt.

Å kunne hjelpe dem var stort; de fikk mat, medisiner, melk, bleier, klær, leker, myggnetting på dører og vinduer, vannfilter, hvitevarer, og ikke minst finansiert jeg en operasjon som ble begynnelsen på et bedre liv for Jessica, som jeg nevnte innledningsvis.

Jessica

Jessica sjarmerte meg i senk. Hun hadde vært på klinikken i seks måneder da jeg kom dit i januar. Selv om hun hadde lagt på seg betraktelig, hadde hun problemer med å tygge mat. Hele munnen var betent. Alle tennene var råtne. Med pengene som var kommet inn, var det ingen tvil om at disse måtte kunne

Forrige side: Ida og Jessica. Over t.v.: Leticia var 4 måneder og veide bare 1,8 kg – underernæring er et stort problem i Guatemala. Over t.h.: Magalay (2) kan snart gå etter en operasjon sponset av IHF Gary (18) har levd hele sitt liv med åpen gane og hareskår, men har fått troen på livet tilbake etter operasjoner og logopedhjelp. Foto: Borghild Ree Strand

brukes for å bedre Jessicas livskvalitet. Det fortjente hun.

To dager før jeg dro, fikk vi ordnet time på operasjonsbordet for henne. Jeg husker det ennå – da jeg møtte opp kl. 08 om morgenen. Jessica var urolig. Hun skalv av redsel. Selv om hun ikke kunne kommunisere, forsto hun det vi sa til henne. Hun forsto at noe var på ferde, og at det gjaldt henne.

Jessica ble lagt i narkose, og den kompliserte operasjonen tok tre timer. Det var én lege og tre tannleger tilstede. De fjernet 16 råtne tenner i munnen hennes. Legene sa de hadde aldri i sitt liv sett noe verre enn Jessicas tenner. Det var avskyelig, sa de. Hun måtte ha hatt det ubeskrivelig vondt, og et lite barn skal ikke ha det slik.

Tilbake på klinikken satt jeg og holdt Jessicas hånd, mens hun fremdeles sov med intravenøst i seg. Siden alle var melketenner, er det mulig at de nye tennene vil komme opp, uten at vi kan si noe med sikkerhet, hadde tannlegene sagt til meg

før vi dro fra operasjonsbordet tidligere på dagen. Det håper jeg virkelig, tenkte jeg og klemte den lille hånden hennes.

Idas Hjelpfond

Denne turen ble opptakten til Idas Hjelpfond (ihf). En enkel Facebook-gruppe og mange personer som engasjerte seg i barna fra Guatemala – og spesielt lille Jessica. Dersom det var «så enkelt» å samle inn penger i Norge, tenkte jeg det var lurt å få det inn i ordnede forhold. I mars 2010 registrerte jeg Idas Hjelpfond som frivillig organisasjon i Brønnøysund.

Under turen skrev jeg blogg for hver dag som «giverne» kunne lese; jeg lovte at 100% av hver donert krone gikk direkte til barna, og at regnskapet jeg førte ville være tilgjengelig for hvem som helst. Og skal jeg være ærlig, var det ganske skremmende å plutselig ha over 70000 kroner disponibelt og over 100 mennesker som hadde forventninger til meg og det arbeidet

det jeg skulle utføre alene i Guatemala. Jeg følte et enormt ansvar – men samtidig ble jeg også utrolig stolt over den enorme tilliten folk viste. Halvparten av givene var totalt ukjente!

Innsamlings suksessen til ihf mener jeg bunner i det faktum at jeg kan gi oppdateringer fra «der det skjer» og samtidig vise til direkte og konkrete resultater. Det tror jeg gjør at man får lyst til å støtte ihf nettopp fordi man vet at 100% av det man gir når frem til de som trenger det mest. Det var også litt av min motivasjon bak det å registrere ihf; jeg blir så oppgitt av å lese om de store hjelpeorganisasjonene og hvor lite som faktisk går til humanitært arbeid av de pengene man gir. Jeg ønsker vise at hver enkeltpersons støtte har en verdi, og at man kan faktisk utrette noe selv om man er små.

Tilbakemeldingene var utelukkende positive, og det ga meg smak. I oktober samme år dro jeg tilbake – for fjerde gang. Denne gangen hadde jeg med meg bror og tre andre, blant annet en journalist som skulle skrive sak fra turen, og en fotograf som skulle dokumentere under oppholdet.

En ny jente!

I de ti månedene fra jeg kom hjem til jeg dro tilbake, gikk det ikke en dag uten at jeg tenkte på lille Jessica. Jeg mailet frem og tilbake med mine kontaktpersoner i Guatemala; jeg hadde tilbudt å sponse Jessica en fosterfamilie om de kunne finne en passende til henne. På grunn av hennes manglende evne til kommunikasjon og bevegelse (hun satt i rullestol pga. skaden fra barndommen) var dette enklere sagt enn gjort. Langt om lenge fant de et hjem for henne – et hjem for i hovedsak seksuelt misbrukte jenter. Her hadde Jessica det bra, sa de. Mer enn det visste jeg ikke, så da jeg dro tilbake for å besøke henne i begynnelsen av november, hadde jeg store sommerfugler i magen. Hadde hun det virkelig godt? Hvordan så hun ut? Hadde hun fått noen tenner tilbake? Mange spørsmål svirret i hodet mitt. Det føltes som om bussturen dit hvor Jessica bodde, tok evigheter.

Synet som møtte meg var ubeskrivelig. Jessica var totalforandret – det var en helt ny jente! Jeg kjente henne knapt igjen og holdt på å briste i gråt da jeg så den nydelige jenta komme kjørende i rallyfart med rullestolen sin og åpne armer mot meg. Jenta hadde en kritthvit perlerad av nye tenner i munnen, hun hadde en helt annen farge i kinnene, håret hadde vokst langt nedover skuldrene, og livsgnisten var tilbake. Hun bokstavelig talt strålte! Vi blåste såpebobler akkurat som vi hadde gjort ti måneder tidligere, og spiste norsk sjokolade.

Det var som en drøm gikk i oppfyllelse i det øyeblikket.

Enkeltindividet i fokus

I oktober bygget vi et hjem til en familie på ti; vi kjøpte måltid til et senter for hjemløse; organiserte en aktivitetsdag for jentene der Jessica bodde; dessuten sponserte ihf operasjoner til flere barn jeg hadde vært i kontakt med før vi dro ned. Blant disse var 18 år gamle Gary som fikk operasjon for åpen gane og hareskår, og toåringen Magaly som fikk en hofteoperasjon.

Gary ble forlatt som nyfødt fordi foreldrene trodde noe ondt hadde kommet over familien siden de fødte en «annerledes»

sønn. Nå har han vært gjennom to operasjoner for å lukke ganen. Han får ukentlige logopedtimer, og det eneste han mangler, er tannregulering for å rette opp alle tennene som har vokst skjevt. Magaly har nylig tatt av gipsen hun hadde fra brystet og ned til ankelen, og går nå med skinner for å trene opp muskelmassen i bena. Om kort tid vil hun kunne løpe rundt akkurat som sine jevnaldrende!

Etter hvert som ihf vokser, er målet å holde fokus på operasjoner spesielt, ettersom dette naturlig nok ikke er noe en vanskeligstilt familie verken har råd til eller kan prioritere. Jeg tror også det er viktig å huske at man ikke kan hjelpe alle – men at man virkelig kan endre hele livet til noen.

Fremtiden

Jeg møter disse menneskene i Guatemala, som stråler av glede til tross for den forferdelige situasjonen mange er i. Jeg føler meg enormt privilegert og takknemlig som kommer fra Norge – det er jo ikke akkurat som om vi kan bestemme hvor vi ønsker å bli født, om man blir født «fattig» eller «rik». Jeg ønsker å bruke de privilegiene jeg har til å gjøre verden til et litt bedre sted – i alle fall for noen.

Men med ansvar og forventninger kommer også forpliktelser. Jeg er fulltidsstudent, jeg jobber deltid, og balansere ihf innimellom – men brenner man for noe så sterkt, så tror jeg man klarer det uavhengig av hvor travelt det enn kan føles. Det er en helt ubeskrivelig følelse når man innser at man som enkeltmennesker med «små midler» kan endre hele livet til et lite barn et annet sted i verden.

Nå har jeg nettopp fylt 24, og har begynt på ny master ved New York University. Hva jeg vil bli når jeg blir stor, vet jeg fremdeles ikke. Jeg har lært meg å nyte dag for dag – og gleder meg bare over de utallige mulighetene vi faktisk har!

Økonomibakgrunnen min har utvilsomt vært meget fordelaktig for det å drive sin egen organisasjon – men for å lære mer om det menneskelige aspektet bestemte jeg meg for å studere det jeg har fått størst interesse for de siste årene: internasjonal utvikling. Jeg har mitt fokus på utdanning, da dette er noe jeg på lang sikt ønsker å ta tak i i Guatemala, hvor over 50% av barna som starter i 1. klasse ikke kommer lenger enn til 5. klasse.

Sommeren 2011 reiser jeg tilbake til Guatemala og gleder meg stort til å treffe både Jessica, Magaly og Gary for å følge opp hvordan det går med dem ihf sponser nå ukentlige logopedtimer for Jessica, og bare den siste måneden har hun gjort store fremskritt. I mars fikk hun en hofteoperasjon, og målet er at hun skal kunne gå i løpet av 2011!

Aller helst drømmer jeg om drive Idas Hjelpesfond på fulltid. Hvem vet hva fremtiden bringer? Min erfaring er at ingenting er umulig, det er i alle fall sikkert!

Idas Hjelpesfond

www.idashjelpesfond.no